

УДК 725.1

В.Г. Чернявський,*кандидат архітектури, доцент, професор кафедри КТД, НАУ*

ОСНОВНІ ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Анотація: у статті розглядаються основні фактори, що впливають на формування інтер'єру громадських будівель соціальної сфери в Україні.

Ключові слова: громадські будівлі, формування інтер'єру, фактори, просторова організація, функціональна доцільність.

Громадські будівлі соціальної сфери – учбово-виховні, лікувально-профілактичні, торгівлі і громадського харчування житлових утворень створюються з метою проведення в них самих різних життєвих процесів — виховання і освіти, лікування, громадського обслуговування, культури, відпочинку і так далі. Всі ці, іноді дуже складні біологічні і соціальні процеси вимагають відповідних умов для їх організації.

Складність формування інтер'єру громадських будівель полягає у великому діапазоні їх функцій. У кожному типі однієї і тієї ж громадської будівлі ми знаходимо суттєві відмінності залежно від його місткості, трактування функції, містобудівної ситуації [1].

Досвід проектування та реалізації інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери в Україні виявив необхідність розгляду основних факторів, які впливають на їх формування у зв'язку зі змінами, що відбуваються в Україні, а також в економічних відносинах. До них можна віднести наступні фактори: соціально-економічні, функціонально-технологічні, інженерно-технічні і екологічні, містобудівні і природно-кліматичні, психофізіологічні, естетичні та інші [2, 3, 4].

Кожен з цих факторів слід розглядати окремо, але при створенні просторового середовища враховувати їх взаємозв'язок як єдину категорію утворення тих якостей, які містять економічні і архітектурно-художні характеристики, без яких утворення простору неможливе.

У об'ємно-планувальному вирішенні будь-якої споруди завжди знаходить віддзеркалення його соціальна функція. Вона простежуватиметься по суті процесів, які носять утилітарний характер, а також в конструктивних і художніх засобах, які утворюють форму.

Організація внутрішнього простору будівель є складним і важливим соціальним явищем з великим різноманіттям точок їх сприйняття. А також

відповідає за творчий процес, який починається глибоким проникненням в суть соціальної функції, в структуру соціально-економічних і художніх задач[3].

Економіка також впливає на організацію внутрішнього простору, в значній мірі визначає пошуки найбільш раціональних і ефективних рішень, враховуючи особливості обмеженого бюджетного фінансування об'єктів соціальної сфери.

Надалі, з підвищенням добробуту населення економічний фактор матиме певне значення, хоча характер його може змінитися. Подальше впровадження автоматизації, електроніки і комп'ютерних технологій змінять уявлення про якість формованого внутрішнього середовища. У цих нових умовах високий рівень загальної культури населення і економіка можуть скласти органічну єдність [1].

Просторова організація будівлі починається з виявлення смислової частини просторового середовища, вивчення функціональних процесів, розкриття суті практичних задач. Осмислення функціональних процесів дозволяє правильно визначати головні і другорядні процеси і знаходити їх взаємозв'язок, стрій, порядок планувальної організації простору.

Функція є важливим фактором об'ємно-планувальної структури, визначає принципове вирішення будівлі, дозволяє виявити склад приміщень, їх габарити і систему взаємозв'язку між ними. Вона завжди обумовлена призначенням просторового середовища і відображає процеси людської діяльності, які визначають не тільки композиційні вирішення, але розкривають повноту участі всіх його елементів, що становлять.

Вирішуючи задачу формування інтер'єру будівлі, необхідно погоджувати і визначити:

- функціональне призначення інтер'єру з технічними і економічними вимогами;
- абсолютні параметри інженерно-технічних пристроїв (опалювання, вентиляція і освітлення);
- відносні величини просторового середовища (пропорції, масштаб, ритм);
- характер предметного наповнення інтер'єру (меблі, обладнання, вироби і твори мистецтва і ін.). При цьому архітектор визначає доцільність декоративно-художніх і будівельних засобів, розкриває характер колірної вирішення приміщень.

Органічно організованим внутрішнім простір буде тільки в тому випадку, якщо він повністю відповідає функціональним вимогам. Функція — це один з факторів постійної дії. Вплив функції на вирішення архітектури інтер'єру є значним, але при цьому необхідно враховувати, що цей фактор діє не сам по собі, а разом з іншими [3].

Кожен з перерахованих основних факторів багатогранний і являється сукупністю різних умов, ступінь впливу їх не однозначна. Функціональні вимоги, будучи складним комплексом, є одним з провідних факторів, що впливають на архітектуру його інтер'єру. Практика показує, що в тих випадках, коли при проектуванні приділяється велика увага функціональній стороні, інтер'єри будівель виходять художньо вдалішими, простішими і цілісними.

Важливим фактором просторової організації будівлі являються інженерно-технічні вимоги, в основі яких на шляху уніфікації і індустріалізації будівництва будівель даного типу лежить принцип створення надійних, міцних і стійких конструкцій. Суть цього явища — виявити залежність архітектурної форми від конструктивних вирішень просторового середовища і розширити межі архітектурної творчості у сфері інженерно-технічних знань.

Конструкція і архітектурна форма повинні бути єдині. Краса архітектури, значною мірою, полягає в розвитку конструкції [1]. Тому використання сучасних конструкцій і конструктивних систем дасть можливість використання їх як архітектурно-художній засіб організації просторового середовища.

Доцільність конструктивного рішення є безперечною, якщо функція в ній являється провідною композиційною темою, розкриваючи можливості архітектурної пластики, а наявність вертикальних і горизонтальних поверхонь огорожі не позначиться на цілісності і художній виразності простору.

Одне із завдань при організації інтер'єру — це знайти перехід від зовнішнього простору до інтер'єру, який допомагав би освоєнню внутрішнього простору. Прийоми організації зв'язку інтер'єру із зовнішнім середовищем різноманітні, і вони розраховані в основному на пошук економічних і ефективніших варіантів.

При формуванні внутрішнього простору необхідна ізоляція функціональних процесів, що не порушує їх послідовності і взаємозв'язку. Така ізоляція забезпечується за допомогою перегородок, перепадів висот, обладнання, засобів, що трансформуються, внутрішніх отворів і так далі. Знайдена конструктивна система повинна вирішуватися мінімальними засобами.

Великий вплив на характер інтер'єру можуть надати ті матеріали і конструкції, які будуть застосовані для здійснення проекту в натурі. Декоративні властивості матеріалів, вживаних при формуванні інтер'єру здатні стати засобом виразності композиції інтер'єру. Сучасні вимоги визначають використання екологічно чистих матеріалів, що найактуальніше стосовно будівель соціальної сфери (садки, школи, поліклініки і лікарні).

Суттєвим фактором просторової організації будівлі і його інтер'єрів є містобудівні особливості і природно-кліматичні умови.

Взаємодія містобудівного фактору з організацією внутрішнього простору будівлі продиктована не тільки вимогами функціональних процесів, технічних засобів, санітарно-гігієнічними і природно-кліматичними умовами, а і можливостями якісного збагачення інтер'єру будівель, підпорядкування його закономірностям сприйняття всіх властивостей зовнішнього середовища. Краса пейзажу має сприйматися з внутрішнього простору і надавати дію на засоби виявлення цієї краси. У основі повинен бути принцип органічного зв'язку архітектури з природою.

Однією з вимог до організації внутрішнього середовища є необхідність створення якнайкращих кліматичних умов в інтер'єрі. Для цього необхідно використовувати те корисне, що дають природні умови даної місцевості і виправити або пом'якшити їх несприятливі прояви.

У сучасних умовах енергозбереження, один з напрямів проектування — формування будівель з компактнішими планами. Подвійне, потрійне скління надійна ізоляція стін і конструкцій, орієнтація світлових отворів — все це впливає на організацію внутрішніх просторів, додаючи свої особливі якості інтер'єру.

Щодо учбово-виховних і лікувально-профілактичних будівель велике значення має урахування психофізіологічного фактору. В зв'язку з цим виникає необхідність створення виділеного простору, оптимального штучного клімату, колірною, світловою і акустичною комфорту, і, нарешті, створення інтер'єру, що позитивно впливає на емоційну сферу. Велика роль тут може бути відведена витворам мистецтва в структурі інтер'єру. Успішність проведення тих або інших суспільних процесів, а також настроїв людини як головна ланка формування психіки залежать багато в чому від того, як створено це штучне середовище. Створення сучасного інтер'єру як гармонійно цілісного треба розуміти так само, як і формування середовища, що впливає сприятливо на психіку людини і що бере участь таким чином в її розвитку [5].

Організація інтер'єру є естетичною діяльністю і в цьому відношенні виступає як частина художньої культури суспільства. У вирішенні інтер'єру громадської будівлі активно виявляється естетичне відношення людини до дійсності. Побудова інтер'єру відповідно до естетичних установок має основною метою досягнення емоційно сприйманої єдності, узгодженості окремих його різноякісних елементів. З іншого боку, художньо виразний інтер'єр не тільки місце протікання функціональних процесів. В процесі будь-якої діяльності чоловік одночасно естетично оцінює, усвідомлює і виражає її. Ця оцінка завжди має особовий характер і тому естетична організація інтер'єру — це засіб його індивідуалізації. Таким чином, в даний час значення естетичного початку в організації інтер'єру зростає. [6].

Естетичні вимоги в організації внутрішнього середовища конкретизуються під впливом певного історичного етапу в розвитку художньої культури, конкретизуючись в рамках певного загально художнього напрямку, естетичні установки набувають характеру загальних методів, засобів досягнення естетичної гармонії предметно-просторового середовища.

Таким чином, необхідно відзначити, що проектування інтер'єру громадських будівель соціальної сфери визначається єдиною архітектурною логікою для архітектури взагалі, з урахуванням специфіки формування інтер'єру. Створити інтер'єр — означає послідовно відповісти комплексу вимог, одночасно вирішивши безліч найпомітніших суперечностей.

Рішення цієї задачі можливе лише на рівні найсучасніших досягнень науки, техніки і мистецтва. Архітектура громадських будівель, так само як і найважливіша складова її — внутрішній простір, виникає як складна система взаємозв'язків, що відображають все різноманіття суспільних і соціальних потреб людини, ідеології і естетичних поглядів суспільства, містобудівних і природних умов і матеріально-технічних можливостей.

Література

1. Лисициан М.В. Интерьер жилых и общественных зданий: Учебник для вузов / Мигран Вартанович Лисициан, Елена Борисовна Новикова, Зоя Васильевна Петунина. – Москва: Стройиздат, 1973. – 240 с.
2. Куцевич В.В. Реформування архітектурно-методичної бази проектування об'єктів соціокультурного призначення в сучасних умовах України: Дис... докт. арх.: 18.00.02 / КНУБА – К., 2004.- 34 с.
3. Чубарев Ф.Е. Организация внутреннего пространства зданий / Федор Ермолаевич Чубарев. – К.: Будивэльнык, 1989. – 96 с.
4. Ежов В.И. Архитектура общественных зданий и комплексов / Валентин Иванович Ежов, Сергей Валентинович Ежов, Дмитрий Валентинович Ежов. – Киев: ВИСТКА, 2006. – 380 с.
5. Новикова Е.Б. Интерьер общественных зданий: (художественные проблемы) / Елена Борисовна Новикова. – Москва: Стройиздат, 1984. – 272 с.
6. Чернявський В.Г., Декоративне мистецтво як ефективний засіб архітектурно-художньої виразності інтер'єрів громадських будівель / Володимир Чернявський, Костянтин Чернявський // Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель: Зб. наук. пр. – К.: КиївЗНДІЕП, 2006. – С. 18-21.